

VNEUS Blässar Maria

09.10.2009

Eduskunta
Suuri valiokunta

Viite

Asia

**EU:n uuden kestävän kasvu- ja työllisyysstrategian painopisteet –
Lissabonin strategian jatko vuoden 2010 jälkeen**

U/E-tunnus:

Ohessa lähetetään perustuslain 97§:n mukaisesti selvitys koskien EU-ministerivaliokunnan linjaamat painopisteet EU:n uudelle kestäväälle kasvu- ja työllisyysstrategialle eli ensi vuonna uudistettavalle Lissabonin strategialle.

Tuleva komissio antanee virallisen ehdotuksena uudesta strategiasta vuoden 2010 alussa.

EU-ministerivaliokunta hyväksyi oheisen muistion 9.10.2009 pidetyssä kokouksessaan.

EU-asioiden alivaltiosihteeri

Jukka Salovaara

EU-erityisasiantuntija

Maria Blässar

LIIITEET

Asiasanat	Lissabonin strategia, työllisyys, kilpailukyky
Hoitaa	TEM, UM, VNEUS
Tiedoksi	TPK, VM, VNK, LVM, YM, STM, ALR, EUE, OPM, OM, SM

**EU:n uuden kestävän kasvu- ja työllisyysstrategian painopisteet –
Lissabonin strategian jatko vuoden 2010 jälkeen**

Muistion kärjet

- Kilpailukyvyyn edistämiseksi EU tarvitsee kestävään kasvuun ja työllisyyteen keskittyvää strategiaa myös 2010 jälkeen.
- Euroopan kasvun on perustuttava ekotehokkaaseen ja vähähiiliseen talouteen.
- Sisämarkkinat ovat yhä EU:n kilpailukyvyyn perustekijä. Väliaikaisista valtiontukijoustoista on luovuttava pian. Panostusta parempaan sääntelyyn on jatkettava.
- Panostaminen koulutukseen, tutkimukseen ja innovaatioihin (ns. osaamiskolmio) on keskeistä EU:n kilpailukyvyllä. Osaamispotentiaalia on hyödynnettävä paremmin ja tuottavuutta on tehostettava. Yrittäjyydellä ja tieto- ja viestintäteknologioilla on tässä keskeinen rooli.
- Strategian ulkoisen ulottuvuuden vahvistaminen on keskeinen tavoite. EU normeja ja standardeja tulisi viedä tehokkaammin EU:n ulkopuolelle.
- Työllisyyskehitys on keskeinen hyvinvointitekijä. Työllisyysasteen nostaminen on olennaista. Työntekijöiden osaamiseen pitää panostaa.
- Sosiaali- ja terveyspolitiikan sekä tasa-arvon huomioiminen on tärkeää uudessa strategiassa. Tasapainoisella yhteiskunnallisella kehityksellä on olennainen merkitys kasvun edellytyksille ja työllisyydelle.
- Avoin talous ja markkinoiden avaaminen on EU:lle keskeistä sekä sisäisesti että maailmankaupassa.
- Julkisen talouden tasapaino on merkittävää EU:n kilpailukyvyllä.
- Strategian hallinnointia pitää keventää ja sitoa entistä tiukemmin kansallisiin rakenneuudistuksiin.
- Uusi strategia on erotettava selkeästi kahteen osaan: yhtäältä yhteisön toimivallassa oleviin asioihin ja toisaalta niihin sektoreihin, joissa päätöksenteko on jäsenmaiden vastuulla.

EU-ministerivaliokunnalle esitetään, että se puoltaisi tässä muistiossa esitettyjä linjauksia, joihin tukeuduttaisiin tässä vaiheessa käsiteltäessä EU:n uutta kestävää kasvu- ja työllisyysstrategiaa komission ja jäsenmaiden kanssa. Ministeriöiden välisen yhteistyön lisäksi valmistelujen aikana on kuultu myös etujärjestöjä. Tämä muistio toimitetaan eduskunnalle E-kirjeenä. Valtioneuvoston EU-sihteeristö laatii tiivin englanninkielisen vaikuttamispaperin

tämän muistion pohjalta.

Uuden strategian valmisteluprosessi

Lissabonin strategia luotiin alun perin vuonna 2000, jolloin Eurooppa-neuvosto päätti tehdä EU:sta maailman kilpailukykyisimmän talousalueen vuoteen 2010 mennessä. Lissabonin strategia uudistettiin keväällä 2005 strategian toimeenpanon vauhdittamiseksi ja sen ydintavoitteiden täsmentämiseksi keskittymällä kasvua ja työllisyyttä lisääviin toimiin. Myös strategian hallinnointia uudistettiin.

Keväällä 2008 alkanut Lissabonin strategian ohjelmakausi päättyy vuonna 2010. Uutta strategiaa valmistellaan seuraavasti:

- Komissio, neuvosto ja kansalliset Lissabon-koordinaattorit ovat valmistelleet asiaa kevästä 2008 lähtien. Suomen kansallinen Lissabon-koordinaattori on valtiovarainministeri Jyrki Katainen.
- Komissio järjestää syksyllä 2009 (lokakuu-joulukuu) avoimen konsultaation.
- Uusi komissio antaa virallisen ehdotuksensa vuoden 2010 alussa.
- Uusi strategia on tarkoitus hyväksyä Espanjan puheenjohtajakaudella kevään 2010 aikana.
- Felipe Gonzálezin johtama ns. viisaiden työryhmä pohtii Euroopan tulevaisuutta (vuosille 2020-30) ja raportoi työstään keväällä 2010. Työryhmän työ sivuaa Lissabonin strategiaa, joka on hyvä ottaa huomioon uudessa kestävässä kasvu- ja työllisyysstrategiassa.
- Komission puheenjohtajan poliittisissa toimintalinjauksissa seuraavaa komissiota varten esitetään EU:n eri strategioiden tarkistamista siten, että luodaan uusi EU2020-strategia. Asiallisesti kyseisen strategian sisältö vastaisi pitkälti Lissabonin strategiaa.

Uuden strategian lähtökohdat

Maailmantaloudessa on syvän taantuman jälkeen koittamassa aiempaa hitaamman kasvun kausi. Kasvun hidastuminen pakottaa entistä selkeämmin huolehtimaan kilpailukykyvystä, jotta Eurooppa menestyy yhä kiristyvillä globaaleilla markkinoilla. Samalla talouskriisin kielteisten työllisyys- ja sosiaalivaikutusten torjunta on koko EU:n yhteinen haaste. Uusi kestävä kasvu- ja työllisyysstrategia on nyt globaalin kriisin jäljiltä entistäkin tärkeämpi. Uuden strategian kohdentaminen kestäväan kasvuun ja korkeaan työllisyyteen on välttämätöntä, mutta tuottavuuden nostamiseen ja kasvun vauhdittamiseen on haettava entistä aktiivisemmin myös uusia keinoja. Laaja-alaisiin poliittisiin haasteisiin vastaaminen on mahdollista vain tiivistämällä eri politiikkasektoreiden yhteistyötä.

EU:n kasvupotentiaali vaikeutuu väestön nopean ikääntymisen seurauksena. Myös ilmastonmuutoksen vastainen työ ja globalisaatio vaikuttavat EU:n kasvuun. Taantuman ohella nämä ilmiöt vaikuttavat voimakkaasti yritystoiminnan edellytyksiin, työntekijöiden osaamistarpeisiin sekä kansalaisten toimeentuloon ja hyvinvointiin. Syvä taantuma on syönyt kasvun eväitä. Investointeja on jäänyt tekemättä ja työllisyys on heikentynyt, mikä uhkaa johtaa pitkäaikaistyöttömyyden ja syrjäytymisen lisääntymiseen. On muistettava, että pidemmälläkään

tähtäimellä talous ei palaa entiselle kasvu-uralle, koska taantuman jälkeiset kasvun edellytykset ovat mm. väestön ikääntymisen takia entistä heikommat. Monilla EU:n kannalta keskeisillä toimialoilla, kuten esimerkiksi autoteollisuudessa ja rahoitussektorilla, on käynnissä rakennemuutos, joka tulee vaikuttamaan maiden ja alueiden kasvumahdollisuuksiin. Tämä koskee myös Suomea esimerkkinä metsäteollisuus.

Suuri haaste on katsoa kauas, kun tämänhetkiset ongelmat vievät kaiken huomion. Talouden suuntaa on muutettava: julkisen talouden kestävyys on palautettava, kilpailua mahdollisesti vääristävät valtiontuet eivät saa jäädä pysyviksi, eikä EU voi tinkiä sisäisestä tai ulkoisesta avoimuudestaan. Elvytyksen varjolla ei saa heikentää strategian pitkän aikavälin tavoitteita. Ilmastonmuutoksen torjuntaan ja resurssitehokkuuden parantamiseen on siitä huolimatta kannustettava aiempaa tehokkaammin mm. tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan avulla, jotta saadaan aikaan uutta kasvua ja työllisyyttä.

Uuden strategian linjausten tulee näkyä sekä EU-tason päätöksenteossa että jäsenvaltioiden rakenneuudistuspolitiikassa. Strategian vahva poliittinen kytkentä kansalliseen politiikkaan on edellytys poliittisen omistajuuden vahvistamiseksi.

Taloudellisen yhdentymisen syventäminen aidosti avoimien sisämarkkinoiden luomiseksi

Taloudellisen yhdentymisen syventämiseksi sisämarkkinoiden avoimuudesta on välttämätöntä pitää edelleen kiinni. Tasapuolisilla kilpailuolosuhteilla ja kilpailupolitiikalla (ml. valtiontuet) on merkittävä rooli markkinoiden toiminnan kannalta. Mahdollisten kilpailuvääristymien takia on välttämätöntä, että väliaikaisista valtiontukijoustoista luovutaan mahdollisimman pian.

Sisämarkkinalainsäädännöllä on ollut ja on edelleen keskeinen rooli sisämarkkinavapauksien välisten esteiden purkamisessa jäsenmaiden välillä sekä markkinoiden avaamisessa ja syventämisessä. On hyvä, että tuleva komissio aikoo analysoida perusteellisesti sisämarkkinoilla oleva esteet ja pullonkaulat. Analyysin pohjalta annettavan sisämarkkinapaketin tulisi sisältää laajan kirjon toimia, joilla havaitut puutteet pyritään korjaamaan ja varmistamaan, että sisämarkkinat ml. säädösympäristö vastaavat tulevaisuuden tarpeisiin (tuotteet, palvelut ml. rahoituspalvelut) ja luovat edellytyksiä uudelle kasvulle ja työllisyydelle.

Sisämarkkinalainsäädännön toimeenpanoa on painotettava uudessa strategiassa aikaisempaa enemmän. Sisämarkkinakysymyksiä ei pidä tarkastella vain EU-tason ohjelman yhteydessä, vaan myös kansallisissa toimintaohjelmissa, koska vastuu sisämarkkinalainsäädännön toimeenpanosta on pääasiassa jäsenmailla.

EU-tason säädöksillä ja sääntelypiteillä on suuri merkitys yritystoiminnan edellytyksille ja innovaatiotoiminnan kannustimille. Panostusta parempaan, unionin ja sen yritysten kilpailukykyä tukevaan sääntelyyn on jatkettava. Uuden lainsäädännön taloudelliset, ympäristö- ja sosiaaliset ml. tasa-arvonäkökohdat vaikutukset on arvioitava, ja arviointeja on hyödynnettävä tehokkaasti ja tasapainoisesti päätöksenteon pohjana. Voimassaolevan EU-lainsäädännön yksinkertaistamista on tarpeen jatkaa.

Yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaaminen innovaatioiden, osaamisen ja yrittäjyyden avulla

Koulutuksen, tutkimuksen ja innovaatioiden muodostama ns. osaamiskolmio on jatkossakin Euroopan keino menestyä kovenevassa globaalissa kilpailussa. Osaamiskolmioon panostamisella on merkittävä rooli tietoon ja osaamiseen perustuvan yhteiskunnan ja talouden kehittämisessä.

EU on parantanut innovaatiotoiminnan edellytyksiä monin tavoin. EU:n toimintaympäristön osalta esimerkiksi sisämarkkinoille pääsyä on helpotettu ja kilpailupolitiikkaa on edistetty.

Osaamiskolmioon tehdyt panostukset on saatava jatkossa paremmin hyödynnettyä. Tämä edellyttää nykyistä kokonaisvaltaisempaa innovaatiopolitiikkaa: politiikalla tulee vahvistaa tutkimuslähtöisen innovaatiotoiminnan ohella uusia innovaatiotoiminnan muotoja ja politiikan johtamista on uusittava.

Innovaatiot tulee nähdä entistä selvemmin osana yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisua. Eurooppaa kohtaavat haasteet (mm. energian saatavuus, ilmastonmuutoksen hillintä, ympäristön ja liikenteen kuormitus, ikääntyminen jne.) ovat yleismaailmallisia. EU:ssa kehitettyjä ratkaisuja on mahdollista soveltaa myös Euroopan ulkopuolella. EU:n säädösvalmistelua ja standardisointia tulisi käyttää tässä aktiivisesti innovaatioiden kannustimena komission edelläkävijämarkkinoiden (*lead market*) aloitteen mallin mukaisesti.

Osaamispotentiaalin hyödyntämistä voidaan myös parantaa kiinnittämällä huomio jatkossa innovaatioiden kysyntään ja uusien tuotteiden ja palveluiden tarpeisiin markkinoilla. Tämä korostaa tarvetta markkinalähtöiseen ja tuotteiden kaupallistamiseen liittyvään innovaatiopolitiikkaan. Myös yrittäjyydellä, erityisesti kasvuyrityksillä, on keskeinen rooli innovaatioiden kaupallistamisessa. Perinteisen tutkimuslähtöisen innovaatiotoiminnan rinnalle ovat nousseet innovaatiot, jotka liittyvät mm. liiketoimintamallien, muotoilun, palvelujen ja uusien organisatoristen ratkaisujen kehittämiseen (ml. työelämän ja työorganisaatioiden kehittäminen). Tämä edellyttää innovaatiopolitiikan ulottamista koko innovaatioketjuun, tutkimuksesta aina markkinoille asti.

Tieto- ja viestintäteknologioilla on tärkeä innovaatiotoimintaa edistävä ja mahdollistava vaikutus. Tieto- ja viestintäteknologian nykyistä huomattavasti tehokkaammalla hyödyntämisellä voidaan vastata mm. väestön ikääntymisestä ja työvoiman niukkuudesta aiheutuviin haasteisiin. Niiden tehokas hyödyntäminen edellyttää kaikkien kansalaisten saatavilla olevia laajakaistayhteyksiä sekä tieto- ja viestintäteknologioiden käyttötaitojen parantamista. Tietoyhteiskuntakehityksen kannalta merkittäviin sisämarkkinoiden lainsäädännöllisiin esteisiin tulee edelleen kiinnittää huomiota mm. sähköisen kaupankäynnin sekä julkisen sektorin asiakirjojen avoimuuden osalta.

Immateriaalioikeudet ovat yksi tärkeä EU-tason innovaatiopolitiikan osa-alue. Keskustelu on jumittunut kiistelyyn yhteisöpatentista, mikä haittaa komission vuonna 2007 antaman teollisoikeusstrategian toimeenpanoa ja uusien aloitteiden tekemistä. Pieniä ja keskisuuria yrityksiä ei auta vaikka yhteisöpatentin tai tavaramerkin saisi edullisesti, jos samalla ei ole riittävästi tietoa ja osaamista immateriaalioikeuksien hyödyntämisestä. Tämän takia EU:n tulee luoda kattava IPR (*intellectual property rights*) -strategia, joka pitää sisällään myös tekijänoikeudet. Immateriaalioikeuksia on tarkasteltava laajasti innovaatiopolitiikan ja kilpailupolitiikan näkökulmista.

Uuden strategian vaikuttavuuden parantamiseksi on innovaatioiden kasvava merkitys ja tarve kokonaisvaltaiseen politiikkaan huomioitava tulevaisuudessa EU:n innovaatiopoliittisissa linjauksissa.

Myös käytännön toteutusta on parannettava. Innovaatiopolitiikalla on oltava nykyistä merkittävämpi rooli innovaatioihin keskeisesti vaikuttavilla politiikkasektoreilla (tutkimus-teollisuus-tietoyhteiskunta-sisämarkkinat). Komission sisäistä työskentelyä ja koordinaatiota on

myös parannettava. Tulevaisuuden haasteena on selkiyttää eri toimijoiden (jäsenmaat, komissio, innovaatioalan toimijat jne.) roolia tutkimuksessa ja innovaatiotoiminnassa.

Siirtyminen ekotehokkaaseen ja vähähiiliseen talouteen

Ekotehokkaaseen ja vähähiiliseen talouteen siirtyminen on keskeinen osa-alue, jonka on jatkossa oltava läpileikkaava painopiste uuden strategian eri politiikkasektoreilla. Ilmastomuutos merkitsee väistämättä muutoksia tuotanto- ja kulutusrakenteissa. Ne on toteutettava siten, että ne edistävät kasvun ja hyvinvoinnin aikaansaamista aikaisempaa kestävämmiin. Jos muutostoimia pitkitetään, ilmastomuutoksen kustannukset nousevat entisestään.

Aivan keskeistä EU:lle on se, miten se onnistuu hillitsemään ilmastomuutosta ja samalla kehittämään menestyvää ympäristöystävällistä liiketoimintaa, joka luo kasvua ja työpaikkoja. EU:n on jatkettava ilmastopolitiikan ja resurssitehokkuuden suunnannäyttäjänä. EU:n on oltava edelläkävijä puhtaan teknologian kehittämisessä ja käyttöönottossa sekä ekotehokkaaseen ja vähähiiliseen yhteiskuntaan siirtymisessä. Siirtyminen energiaa ja resursseja säästeliäästi käyttävään yhteiskuntaan lisää tarvetta kehittää uusia teknologioita (*green tech*) ja palveluja, mitä kautta edistetään myös uusien työpaikkojen syntyä.

EU:n on jatkettava määrätietoisesti työtä tasavertaisten globaalien sitoumusten ja toimenpiteiden aikaansaamiseksi ilmastopolitiikan alalla, jotta yrityksillä olisi tasavertaisemmat toimintaedellytykset kaikkialla maailmassa. Samalla on ensiarvoisen tärkeää pyrkiä siihen, ettei eurooppalaisille yrityksille koidu kilpailuaseman heikkenemistä, joka voi johtaa hiilivuotoon. Tämän takia eurooppalaisilla yrityksillä on oltava suotuisat investointi- ja toimintaedellytykset. Tämä koskee kaikkia liiketoiminnan edellytyksiä. Jotta EU:n yritykset pystyvät vastaamaan ilmastomuutoksen hillinnän aiheuttamaan kysyntään, on kehitettävä innovaatioympäristöä siten, että se tukee vähähiilistensä energia- ja materiaali-kehokkaiden tuotteiden, tuotantotapojen ja palveluiden kehittämistä ja kaupallistamista. Myös ilmastomuutokseen sopeutumiseen tulee liittymään liiketoimintamahdollisuuksia.

Ekotehokkaaseen talouteen pääsemiseen tarvitaan erilaisia toimia – yhtä ratkaisua ei ole olemassa. Tutkimus sekä resurssitehokas ja vähähiilinen teknologia ja innovaatiotoiminta ovat keskeisiä. Toimia tarvitaan tarjontapuolella eli myytävien tuotteiden muuttamiseksi ekotehokkaiksi. EU:n edelläkävijämarkkina (*lead market*) –aloite, jossa on kyse ensisijaisesti innovaatioita edistävän sääntelyn toteuttamisesta, on tästä hyvä esimerkki. Toimiin on ryhdyttävä myös kysyntäpuolella eli markkinoiden luomiseksi ekotehokkaille tuotteille esimerkiksi julkisten hankintojen avulla ja ohjaamalla kuluttajia kestäviin valintoihin. Toimien on oltava kustannustehokkaita. Vähähiilistä ja resurssitehokasta taloutta tukevalla markkinaperusteisella ohjauksella (esimerkiksi CO₂-perusteisella verotuksella) ja ilmaston kannalta haitallisten tukien (esimerkiksi jäsenmaiden kansalliset hiilivetot) poistamisella on tässä roolinsa.

Globalisaation kehittäminen ja protektionismin torjunta

Strategian ulkoista ulottuvuutta on vahvistettava uudessa strategiassa. Ulkoinen ulottuvuus on tärkeää useiden eri politiikkasektoreiden tavoitteiden edistämiseksi. Kauppa-, innovaatio- ja sisämarkkinapoliittisten tavoitteiden ja keinojen tulisi tukea toisiaan mahdollisimman hyvin.

Talouskriisistä huolimatta uuden strategian ulkoisen ulottuvuuden pitkän aikavälin tavoitteet - mm. avoimuuden korostaminen ja kilpailukykyyn vahvistamisen tärkeys - eivät ole muuttuneet. Globaalisti on tärkeää, että EU edistää niitä arvoja, joihin se on sitoutunut taloudessa kuten

markkinoiden avoimuus, ilmasto- ja energiapoliittisten tavoitteiden toteuttaminen, tuoteturvallisuuden takaaminen kuluttajille sekä teollisoikeuksien kehittäminen. EU:n kannalta on olennaista, että mahdollisimmat monet kolmannet maat omaksuisivat tulevaisuudessa mm. näitä eurooppalaisia normeja ja EU-lainsäädännön vaatimuksia. Standardisoinnilla on tässä keskeinen merkitys.

EU:n ulkopuolisten markkinoiden avoimuutta on pyrittävä lisäämään ja niillä olevia esteitä on kyettävä jatkossakin poistamaan merkittävästi mm. kauppakumppaneiden kanssa käytävän vuoropuhelun avulla. Yhteistyön kehittäminen nousevien talouksien kanssa on tärkeää. Tässä suhteessa kauppapolitiikan rooli on huomioitava kilpailukyvyn edistämässä aikaisempaa vahvemmin. Jatkossa on myös painotettava entistä enemmän sääntely-yhteistyön lisäämistä ja edelleen kehittämistä EU:n kauppakumppaneiden kanssa.

Nykyisessä taloudellisessa tilanteessa avoimuuden korostamisen kannalta hankalaksi muodostuu se, jos ja kun supistuvilla markkinoilla turvaututaan kilpailua vääristäviin toimiin, esimerkiksi valtiontukiin. On tärkeää tuoda esiin kilpailua vääristävien ja protektionististen toimien haitalliset vaikutukset. Markkinoiden kilpailullisuudesta huolehtiminen on tärkeää, jotta kannustimet tuottavuuden ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi säilyvät. Markkinoiden avoimuus on puolestaan avain niiden kilpailullisuuden vahvistamiseksi.

EU:n globaali vastuu ja kyky olla aktiivinen ja yhtenäinen toimija korostuvat entisestään tulevaisuudessa. EU:n on toimittava näiden periaatteiden mukaisesti ja puhuttava yhdellä äänellä kaikissa keskeisissä maailmanpolitiikan kysymyksissä.

Työllisyyden ja tuottavuuden edistäminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen

Väestön työllisyysasteen ja tuottavuuden nostaminen ovat uuden strategian keskeisiä tavoitteita talouden kasvun nopeuttamiseksi ja työttömyyden alentamiseksi. Kilpailukyvyn edistäminen ja väestön hyvinvoinnin ylläpitäminen edellyttävät sekä korkeaa työhön osallistumista että korkeaa tuottavuutta ja työelämän laadun parantamista. Lisäksi työmarkkinoita ja työelämää on nykyaikaistettava vastaamaan paremmin globalisaation ja ikääntymisen aiheuttamiin haasteisiin. Unionin tasolla on luotava yhteisiä menetelmiä ja toimintamalleja tuotannollisten muutosten ennakoimiseksi, mikä on tärkeää erityisesti tietopohjan luomiseksi koulutustarpeiden ennakoimista varten. On myös tärkeä tukea yritysten ja työvoiman kykyä sopeutua rakennemuutoksiin. Lisäksi jäsenmaiden on varauduttava talouskasvun elpymiseen huolehtimalla työvoiman saatavuudesta erityisesti kasvuaikoina.

EU:ssa yhteisesti sovitut joustoturvaperiaatteet luovat tasapainoiset puitteet työmarkkinoiden ja työelämän kehittämiselle. Jäsenvaltioiden on toimeenpantava työmarkkinoilla joustoturvapolitiikkaa, jolla tuetaan henkilöiden ja yritysten selviytymistä työmarkkinoiden ja työelämän muutostilanteissa. Työmarkkinoiden jäykkyyksiä minimoidaan hakemalla tasapainoa jouston ja turvan välillä, erityisesti tuetaan työntekijöiden työssä pysymistä ja nopeaa uudelleen työllistymistä muutostilanteissa. Elvytyksen varjolla ei kuitenkaan pidä sallia ylimitoitettua joustavuutta työvoiman käytössä tai ylläpitää vanhentuneita tuotantorakenteita.

Teknologian muuttuessa nopeasti – esimerkiksi ekotehokkuuteen pyrittäessä – uusien taitojen oppiminen on yhä keskeisempää. Euroopan kilpailukyvyn ja korkean tuottavuuden perusta on osaava työvoima. Inhimillisiin voimavaroihin on panostettava koulutuksen kaikilla tasoilla. Työmarkkinoilla on edistettävä sekä ammatillista että alueellista liikkuvuutta. Työvoiman liikkuvuuden esteitä jäsenvaltiosta toiseen on purettava hyväksymättä työntekijöiden vähimmäistyöehtoja kilpailua.

Työ luo hyvinvointia ja työelämään osallistuminen ehkäisee sosiaalista syrjäytymistä. Osallistavat työmarkkinat kaikkien väestöryhmien suhteen ml. maahanmuuttajat ovat perusta EU:n kasvupotentiaalin säilyttämiseksi ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Jäsenmaiden on edistettävä luontevaa työ- ja perhe-elämän yhdistämistä sekä sukupuolten tasa-arvoa. Suomen kokemusten mukaan tasa-arvon edistämällä on merkittävä vaikutus myös tuottavuuteen ja kasvuun. Työelämään osallistumista olisi pidennettävä sekä työuran alussa että sen lopussa. Ikääntyneiden osuuden kasvaessa EU:ssa, työikäisestä väestöstä olisi saatava yhä useampi mukaan työelämään.

Talouskriisistä pahentuvien sosiaalisten ongelmien, kuten köyhyyden ja syrjäytymisen, torjunnassa vaaditaan politiikkasektoreiden ylittävää määrätietoista toimintaa. Sosiaalisen Euroopan edistämiseksi jäsenmaiden on aktiivisesti etsittävä sosiaalipoliittisia keinoja mm. pysyvän työelämästä syrjäytymisen estämiseksi. Näihin tavoitteisiin voidaan päästä väestön terveyttä edistävillä ja terveysriskejä vähentävillä toimilla. Huomiota tulee kiinnittää myös jäsenmaiden sosiaaliturvajärjestelmien nykyaikaistamiseen ja kestävyys. Näin voidaan osaltaan edesauttaa jäsenmaiden talouksien vakauden turvaamista pitkällä aikavälillä.

Strategian vaikuttavuuden ja hallinnoinnin parantaminen

Nykyisen strategian heikkous on vuoden 2005 uudistuksen jälkeenkin sen laajuuteen liittyvä epätarkkuus. Itse prosessi on edelleenkin raskas ja jäsenvaltioita turhauttava. Strategian vaikuttavuutta on parannettava seuraavien näkökohtien pohjalta:

- Vuoden 2010 jälkeen on pystyttävä keskittymään kaikkein olennaisimpaan. Strategialla on oltava muutama selkeä tavoite, joiden toteutumisesta on jatkuvasti arvioitava. Suomen mielestä uusi strategia tulee kohdentaa kestäväan kasvuun ja työllisyyteen, mikä puolestaan parantaa Euroopan kilpailukykyä ja kansalaisten hyvinvointia.
- Strategian on perustuttava pitkän aikavälin (10 vuoden) visioon, jota on mahdollisuus tarkistaa puolivälin jälkeen.
- Uusi strategia on erotettava selkeästi kahteen osaan: yhtäältä EU-tason asioihin, jotka ovat yhteisön toimivallassa ja toisaalta niihin asioihin, joista kansalliset hallitukset päättävät. Tämä erottelu selkeyttäisi toimivaltajakoa ja vastuusuhteita.
- Tutkimus- ja kehittämistoiminnan mittaristoa ja seuranta on uudistettava niin, että ne kattavat koko innovaatioketjun. Nykyinen tavoite (t&k-menojen 3% osuus BKT:stä) kattaa pääosin vain tutkimus- ja kehittämistoiminnan, eikä ulotu innovaatiotoiminnan uusiin muotoihin tai kata yrittäjyyteen liittyviä näkökohtia.
- Prosessia on kevennettävä. Kansallisten toimintaohjelmien ja niiden toteutuksen raportointia voisi keventää siten, että väli vuosien osalta pelkkä listaus (*grid*) tehdyistä toimenpiteistä olisi riittävä.
- Strategian kansallisessa toteutuksessa on entistä tärkeämpää jäsenmaiden ja niiden avaintahojen aito sitoutuminen asiaan. poliittista omistajuutta ja sitoutumista on vahvistettava. Maakohtaisten suositusten merkitystä on voimistettava, ja ne on määriteltävä aikaisempaa tarkemmin. Sen takia suositusten taustana olevaa analyysityötä on kehitettävä.

- Poliittista sitoutumista ja omistajuutta voidaan edesauttaa myös vahvistamalla komission suorittamaa arviointia ja seuranta. Komission on hyödynnettävä aiempaa aktiivisemmin nykyisiä (mm. 99(4) artiklan mukaisia suosituksia) ja uusia Lissabonin sopimuksen tarjoamia mahdollisuuksia puuttua jäsenmaiden rakenneuudistustyöhön.
- Ohjelmien laadinta voidaan sitoa esimerkiksi kansallisiin vaaleihin siten, että ohjelma päivitetään tietyn määräajan (esimerkiksi 6 kk) aikana siitä kun hallitus on vaihtunut. Uusi ohjelma tutkittaisiin komitea- ja työryhmätasolla, jonka jälkeen neuvosto antaisi siitä lausuntonsa. EU-näkökulmasta tällainen uudistus voisi olla kuitenkin vaikea toteuttaa. Toinen vaihtoehto voisi olla ohjelman kytkeminen komission kauteen, mikä vahvistaisi strategian merkitystä yhteisötasolla.
- Eri politiikkasektorien toimien on oltava yhteensopivia ja niitä tulee myös arvioida.
- Harkittava olisi myös Lissabonin strategian ja vakaus- ja lähentymisohjelmien parempi integrointi ja virtaviivaistaminen. Niiden väliltä olisi löydettävissä synergiaa. Tämä tarkoittaisi erityisesti pitkän aikavälin kestävyteen vaikuttavien uudistusten painottamista ja arviointia.
- Kansalliset ohjelmat ovat edesauttaneet jäsenmaita vaikeiden rakenteellisten uudistusten toteutuksessa. Yhteisötason ohjelmalla ei ole ollut samankaltaista ohjaavaa vaikutusta. Tämä heikkous on näkynyt erityisesti strategian mikrotaloutta koskevien aloitteiden toimeenpanon hitautena. Nykyinen kriisi osoittaa, että kansalliset ohjelmat eivät riitä, vaan globaaleihin haasteisiin vastaaminen vaatii tehokasta yhteisötason politiikkaa. Aikaisempaa kunnianhimoisempi ja tehokkaampi yhteisön ohjelma on välttämätön. Myös sen arviointia ja seuranta on parannettava, jotta EU-tason toimille voidaan uudessa strategiassa asettaa aikaisempaa enemmän painoa.
- EU:n rahoituskäytäntöä pitäisi muuttaa joustavammaksi, jotta EU:lla olisi edellytykset vastata myös nopeasti muuttuviin tilanteisiin. EU:n budjetin kilpailukykyvarojen kasvattaminen edistäisi kestävästä kasvusta, talouden ekotehokkuutta ja uutta osaamista aikaansaavaa innovatiivista toimintaa ja työllisyyttä. EU:n tutkimusvarojen jakamisen kriteerit on säilytettävä ennallaan eli ne on jaettava tutkimuksen meriitin (*excellence*) ja relevanssin perusteella. Myös alue- ja rakennerahastovarojen käytössä tulee keskittyä innovaatioiden ja osaamisen tukemiseen.
- Strategian mikrotaloutta koskevien aloitteiden valmistelua ja seuranta on vahvistettava EU:n toimielimissä. Neuvoston olemassa olevien valmistelurakenteiden toimintaedellytyksiä ja komission kanssa tehtävää yhteistyötä on tiivistettävä. Myös komission sisäistä koordinaatiota on parannettava esimerkiksi siten, että relevanteissa komission pääosastoissa¹ nimetään vastuuhenkilöt, joille annettaisiin toimeksiantoja mikrotalouspilarin valmistelussa ja seurannassa. Koordinaation parantamistarve olisi hyvä ottaa huomioon uuden komission rakenteissa. Hyvin toteutetut uudistukset tehostaisivat kilpailukykyneuvoston toimintaa, ja palvelisivat näin jäsenmaita ja ennen kaikkea vaihtuvia puheenjohtajamaita.

¹ Pääsihteeristö, yritys-, sisämarkkinat ja palvelut, tutkimus-, kilpailu- ja kuluttaja, tietoyhteiskunta ja viestintä.

- Strategia on kansalaisille etäinen ja monimutkainen prosessi. Kansalaisten arjessa kuitenkin näkyvät sellaiset asiat kuten työttömyys. Uusi strategia pureutuu mm. juuri näihin asioihin. Tarkoituksena on luoda kansalaisille työllisyyttä ja hyvinvointia. Tämä asia on pystyttävä selittämään ymmärrettävästi kansalaisille.